

УДК 352.07:327(4)

Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи

В.І. ГЛАДІЙ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, E-mail: hladii.vasyl@rada.gov.ua

Авторське резюме

Формування демократичної держави з децентралізованою політичною владою обумовлює процес реформування системи місцевого самоврядування. Співставляючи євроінтеграційні прагнення з програмою змін, яких потребує Україна, варто правильно обрати орієнтир, на який можна або варто опиратися у процесі модерної інституціоналізації системи влади. Хибним є варіант обрання за приклад країни сталої демократії, які пройшли шлях багаторічних, й іноді революційних, змін. Натомість сусідні європейські країни, що не лише межують з Україною, але й мають певні схожі етапи розвитку, можуть задати базисний вектор вітчизняним інституційним змінам. Міждержавне об'єднання країн Вишеградської четвірки протягом тривалого часу є партнером і провідником зовнішньополітичного курсу України. Крім того, слід зважувати на певну схожість історичних передумов державного будівництва Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини.

Дослідження процесу становлення системи регіональної самоврядності ґрунтується на аналізі основних критеріїв, які здатні визначити ступінь завершеності конституювання повноважень та функцій влади центрального та місцевого рівнів. Такими критеріями є передумови переходу до децентралізації політичної влади; напрями реалізації органами місцевої влади своїх повноважень та їхні межі; прерогатива формування місцевого бюджету і можливості його використання. Визначено, що децентралізація та деконцентрація владних повноважень з центрального рівня на регіональний і місцевий забезпечує дотримання принципу субсидіарності як елементу консолідованої демократії.

Ключові слова: Вишеградська група, місцеве самоврядування, децентралізація, деконцентрація влади, євроінтеграція, субсидіарність, державне управління.

Reform of local government: the Visegrad group experience

V.I. HLADIY

Vasyl Stefanyk Precarpathian national university, Ivano-Frankivsk, Ukraine, E-mail: hladii.vasyl@rada.gov.ua

Abstract

The formation of a democratic state with a centralized political power leads to the process of reforming the system of local self-government. Comparing the European aspirations and the program of reform needed in Ukraine, one should choose a benchmark, which can be based on the process of institutionalization of the modern system of government. The mistake is a choice of the country as an example of stable democracy that has gone years of reform, containing the revolutionary upheavals, and has a specific historical development. But neighbouring European countries that not only border with Ukraine, but also have some similar stages of development, can give the basic vector of domestic institutional changes. The interstate association of the Visegrad Four countries is a partner and guide of the foreign policy of Ukraine for a long time. Moreover, certain similarities in historical background of state-building in Poland, the Czech Republic, Slovakia and Hungary should be taken into account.

The investigation of the formation process of regional self-government is based on an analysis of the basic criteria, which are able to determine the degree of completion of the constitution of the powers and functions of central and local government levels. These criteria are the prerequisites of transition to decentralization of political power; the directions of the local authorities of their powers and their limits; the prerogative of the formation of the local budget and the possibility of its use. It was determined that the decentralization and deconcentration of power from the central to the local and regional level ensures the compliance with the principle of subsidiarity as an element of a consolidated democracy.

Key words: the Visegrad Group, local government, decentralization, deconcentration of power, European integration, subsidiarity, governance.

Постановка проблеми. Самоврядування на місцях є однією із фундаментальних демократичних засад конституційного ладу України. Саме тому його модерна трансформація й актуалізується як найважливіший чинник розвитку всієї державної системи. Обравши вектором зовнішньої інтеграції європейський

напрямок і поклавши початок конституційній реформі у 2014 р., доцільним стало вивчення досвіду держав, що пройшли складний, але прогресивний шлях реформування. Міждержавне об'єднання країн Вишеградської четвірки протягом тривалого часу є партнером і провідником зовнішньополітичного курсу

© В.І. Гладій, 2015

України. Крім того, слід зважувати на певну схожість історичних передумов державного будівництва Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз досвіду врядування в країнах Вишеградської групи лягли в основу наукових досліджень вітчизняних учених Г. Зеленько, О. Соскіна, В. Ковача та інших. Політико-правовим основам функціонування органів місцевого самоврядування країн Вишеградської четвірки присвячено праці Д. Лебедева, Я. Митровки, О. Новікової, Є. Регульського, Є. Стемпеля, А. Чиркіна. Дослідники А. Кулай та Т. Сало вивчали специфіку формування місцевих бюджетів країн Центральної та Східної Європи.

Мета дослідження. Дослідити процес реформування та розмежування сфер впливу центральної влади та органів місцевого самоврядування в країнах Вишеградської групи за визначеними критеріями: передумови переходу до децентралізації політичної влади; напрями реалізації органами місцевої влади своїх повноважень та їхні межі; прерогатива формування місцевого бюджету і можливості його використання.

Виклад основного матеріалу. Польський досвід функціонування місцевого самоврядування нараховує історію у понад 300 років. Першою адміністративною реформою фахівці вважають реформу 1970-х рр., коли було ліквідовано мережу з 300 повітів, а кількість воєводств збільшилася з 17 до 49. Замість колишніх громад, кількість яких до реформи сягала 4313, створили 2394 значно більші одиниці, включаючи 247 міст, 26 міських районів, 1546 сільських гмін і 575 утворень змішаного характеру [11]. Реформа привела до посилення впливу центральної влади на територіальні одиниці й організаційно розпорошила управління.

Наступним кроком у реформуванні ознаменувався вже посткомуністичний період. Ухвалений у 1990 р. Закон «Про територіальне самоврядування» (з 1999 р. «Про самоврядування в гміні») запровадив самоврядування в гміні [14]. Натхненником самоврядних польських перетворень вважають Є. Регульського. За словами дипломата, реформа, яка почалася у 1989 р., стала можливою тільки завдяки десятирічному плануванню. Перші її передумови автор продемонстрував ще в 1981 р. На думку Регульського, тоді тільки суспільство могло позитивно вплинути на систему, адже еліта нічого змінити не могла. «Мала бути підтримка політичної сили, і цією силою була виключно громадянська активність суспільства» [6].

Конституювання державної влади, орієнтованої на децентралізацію управління, відбулося з ухваленням Конституції Республіки Польща 1997 р. Перш за все, статті 15 та 16 закріплюють децентралізацію публічної влади, яка забезпечується територіальним устроєм

Республіки Польща. Подальші зміни у реформуванні місцевого самоврядування стосувалися переважно вдосконалення вже існуючої системи – її економічної та адміністративної складових. Починаючи з 1998 р. оптимізувалася нова модель управління, яка передбачала реальну участь суспільства у здійсненні влади та ефективність ухвалених рішень. З 1 січня 1999 р. в Польщі закріпилася триступенева структура територіального самоврядування: гмінне самоврядування – повітове самоврядування – воєводське самоврядування.

Період 2000-2003 рр. ознаменувався введенням організації публічної влади у відповідність до стандартів ЄС. Новий етап якісних змін та вдосконалення існуючих традицій почався вже з травня 2004 р., коли Польща стала повноправним членом Європейського співтовариства.

Що ж до напрямів реалізації органами місцевої влади своїх повноважень та їхніх меж, то варто зазначити – дане питання регламентується двома основними політико-правовими нормами. По-перше, це Конституція Польщі, де у Розділі VII «Територіальне самоуправління» якраз і визначено вектори самоврядних повноважень. А ось їхні межі фіксує Закон «Про самоуправління у гмінах» 1990 р. (зі змінами 1999, 2013, 2014, 2015 рр.) [2, 14].

Межами повноважень органів місцевого самоврядування Закон «Про гмінне управління» визначає наступне [14]: ухвалення статуту муніципальної одиниці; визначення обсягу винагороди голови муніципалітету, напрямків його діяльності та форми звітності перед громадою; ухвалення місцевого бюджету, формування місцевої інфраструктури, її подальше планування; формування господарчих програм; розпорядження муніципальною власністю; ухвалення рішень щодо податків та зборів на місцевому рівні тощо.

Важливим питанням, яке визначає самодостатність органів місцевого самоврядування та рівень децентралізації політичної влади в цілому, є формування джерел фінансування та бюджетонаповнюючої сфери регіонів. Саме на матеріальну самодостатність гмін зроблено акцент у системі реформ самоврядування Польщі. Конституція держави забезпечує одиницям територіального самоврядування участь у публічних прибутках відповідно до виконуваних завдань (ст. 167). Окрім того, Основний Закон визначає, що прибутки самоврядних територій складають їхні власні прибутки, загальні субвенції та цільові дотації з державного бюджету. А ст. 168 Конституції надає органам місцевого самоврядування право встановлювати місцеві податки. Закон про територіальне самоврядування також наголошує на можливостях отримання прибутку, його використання, планування та примноження. За словами голови Союзу польських міст А. Поравського, у Польщі бюд-

жети місцевих громад складають третину загального бюджету країни [5].

Унітарна парламентська республіка Словаччина з 1 травня 2004 р. є повноправним членом Європейського Союзу. Безумовно система місцевого самоврядування, як і інші сфери функціонування держави, пережили ряд системних реформ. На сьогодні Словаччина має дворівневу систему територіально-адміністративного поділу, яку складають вісім країв та 79 округів. Крім того, існує поділ на територіальні самоврядні одиниці: вісім самоврядних країв, чії межі збігаються з межами країв, та населені пункти – села і міста.

Реформування місцевого самоврядування Словаччини було довгим і проблематичним, адже проект не мав підтримки більшості представників політичних сил країни. Тому уряд Словаччини виявив ініціативу в здійсненні реформи системи державного управління. Спочатку він розробив концепцію цієї реформи, що була схвалена у 2000 р. Уряд країни не виносив концепцію на розгляд Народної Ради Словаччини, тим самим взяв на себе відповідальність за проведення реформи, яка включала такі кроки:

- 1998 р. – уряд Словаччини затвердив Концепцію децентралізації, яка стала базовим документом, на основі якого було здійснено і здійснюється перерозподіл повноважень, відповідальності та бюджетних фондів між державою, територіальними громадами та територіальними одиницями більш високого рівня;

- 2002 р. – на базі концепції реформування державного управління було запроваджено другий виборний рівень територіального самоврядування. Народна Рада Словаччини прийняла програмну заяву уряду щодо реформ місцевого самоврядування у напрямку децентралізації державної влади;

- 2003–2004 рр. – ухвалений «Проект подальшого впровадження децентралізації державної влади». У травні 2003 р. парламент Словаччини ухвалив «Проект децентралізації державної влади на 2003–2006 роки», який став підґрунтям для підготовки і впровадження відповідних законів. У цей же час близько 400 повноважень центрального уряду було передано місцевому рівню селищ та територіальних одиниць вищого рівня;

- 2005 р. – запроваджена нова система фінансування місцевого самоврядування – фіскальна децентралізація.

Конституція Словацької Республіки, ухвалена у 1992 р., основою територіального самоврядування визначає громаду. Відповідно до ст. 65, адміністративні одиниці місцевого самоврядування є юридичними особами, які самостійно ведуть господарство з власним майном та власними фінансовими коштами. Також Конституція визначає право громади на об'єднання з іншими громадами задля забез-

печення спільних інтересів; аналогічне право надано й територіальним одиницям більш високого рівня (ст. 66) [13].

Що ж до питань розмежування повноважень між місцевими та центральними ланками влади, то за останньою залишилося здійснення макроекономічної та валютної політики, митних операцій, податкова служба, вища освіта, внутрішня безпека, оборона, пожежна безпека, судова система, функціонування транснаціональних магістралей (автобани та дороги першого класу), аеропортів, охорона навколишнього середовища. До власних функцій органів місцевого самоврядування відносять місцеві комунікації та інфраструктуру, збір місцевих податків та зборів, місцева поліція, поліклініки та окремі спеціалізовані лікарні, культурні та виховні заклади, комунальні відходи, озеленення та догляд за чистотою довкілля, розвиток населеного пункту тощо.

Найбільш успішно можна вважати словацьку реформу з децентралізації бюджетної системи. Відтоді 70% доходів та витрат муніципалітетів ґрунтуються на власних джерелах, а решту становлять цільові дотації з державного бюджету. Так, відповідно до чинних норм, 70,3% податку на прибуток фізичних осіб передано органам місцевого самоврядування, 23,5% залишається бюджетам вищих територіальних одиниць і лише 6,2% надходить до державної казни.

Ще однією країною Вишеградської групи є Угорщина. Система місцевого самоврядування цієї держави переживає тривалий процес реформування. Незважаючи на впевнені успіхи, його й досі не можна назвати завершеним. Передусім тому, що конституційного оформлення реформа набула лише з ухваленням нової Конституції 2011 р. У цей же період було ухвалено Закон «Про місцеве самоврядування» [10]. Якщо ж ретроспективно проаналізувати хід здійснення реформи місцевого самоврядування, то можна виділити вісім її етапів:

- 1990–1993 рр. – ухвалення Закону «Про місцеве самоврядування», який закріпив політико-правове підґрунтя для здійснення процесу демократизації та реформи політичної системи. Ухвалення у 1990 р. Закону «Про місцеві вибори»;

- 1994–1995 рр. – внесення поправок до Закону «Про місцеве самоврядування». У результаті в усіх населених пунктах запровадили прямі вибори мерів, розширився спектр форм участі громади у місцевому управлінні, збільшився обсяг повноважень округів, визначився їхній офіційний статус тощо;

- 1996–1997 рр. – ухвалення законів «Про регіональний розвиток» і «Про планування та розвиток регіонів», які розширили та уточнили політико-правове поле діяльності місцевих влад;

- 1998–2003 рр. – підготовчий етап до по-

дальших реформ, які б мали сприяти самодостатності регіонів. Запущено програму реалізації регіональної групи реформ IDEA;

- 2004-2005 рр. – введено систему мікро-регіонів, яка спиралася на фінансування з грантів ЄС;

- 2006-2009 рр. – створено Дискусійний форум уряду та представників органів місцевого самоврядування (КОЕФ). Сформовано чотири робочі групи з реалізації подальших реформ. Форум діє й дотепер у якості консультативного і дорадчого органу Уряду;

- 2010 р. – ратифікація Додаткового протоколу до Європейської Хартії місцевого самоврядування [1], що стосувалася права громади брати участь у діяльності місцевої влади;

- з 2011 р. – ухвалення та набуття чинності нової Конституції Угорщини, прийняття нового Закону «Про місцеве самоврядування».

Дійсно, Конституція Угорщини, яка набула чинності з 1 січня 2012 р., стала майже революційним законодавчим актом. З одного боку, вона містила всі позитивні надбання політико-економічної сфери держави, з іншого – досить вибірково враховувала вимоги Європейського співтовариства та власне Європейської Хартії місцевого самоврядування. При перевірці Основного Закону Угорщини Венеціанська комісія вказала на невеликий об'єм норм, які б регулювали місцеве самоврядування у новому тексті Конституції (ст.ст. 31-35): Ст. 31 нової Конституції передбачає, що «в Угорщині місцеве самоврядування встановлюється для управління громадськими справами і здійснення публічної влади на місцевому рівні». Проте немає ніякої згадки про принцип місцевого самоврядування [8].

Конституція, перш за все, закріпила курс на стабілізацію місцевого самоврядування, виведення системи з боргів, зменшення її фрагментованості та посилення контролю з боку органів державної влади. Так, наприклад, за новим законом органи місцевого самоврядування можуть брати кредити лише після отримання згоди на це центральних органів влади [4].

Показовим для бюджетної сфери регіонів Угорщини є незмінність з 2007 р. доходів округів. Констатовано, що й система центральних дотацій стала більш жорсткою, так як місцеві органи влади втратили можливість вільно витрачати центральні фінансові надходження на місцеві потреби. Колишня фінансова система «на основі ресурсів» була змінена на більш жорстку – «на основі завдань» [7]. Децентралізація в Угорщині не обмежилася зниженням тільки обсягів повноважень і фінансових ресурсів. Значно знизилися фінансові дотації та частка деяких податків, за рахунок яких фінансувалися муніципалітети.

Четверта країна Вишеградської групи – Чехія – всі політичні реформи підпорядкувала єдиній меті консолідувати демократію як по-

літичний режим. Власне й реформа місцевого самоврядування як неодмінний демократичний атрибут ґрунтувалася на принципах громадянської демократії. Відтак можемо етапізувати процес створення самоврядної системи регіонального управління Чехії:

- 1990-1991 р. – Чехія відмовилася від трирівневої структури адміністративного управління зразка 1960 р. муніципалітет – район – область. Дворівнева структура передбачала скасування областей, чії повноваження і функції перейняли райони та громади. Базовим рівнем місцевого самоврядування визнали громаду;

- 1992-1995 рр. – Чеська Республіка стала суверенною державою, відокремившись від Словаччини. Набрала чинності Конституція Чеської Республіки [12], у якій Глава 7 регламентує діяльність місцевого самоврядування;

- 1996-1997 рр. – утворено Міністерство регіонального розвитку Чехії; ухвалено Конституційний закон про створення 14 вищих територіальних одиниць самоврядування, які після вступу країни до ЄС стали основою регіональної політики;

- 1998-1999 р. – створено Координаційний комітет і Агентство з регіонального розвитку Чехії; ухвалено Конвенцію реформи публічного управління [9], яка визначила пріоритетність адміністративної реформи. Прийнято Акт про підтримку регіонального розвитку;

- 2000 р. – Ухвалено закони Чеської Республіки «Про краї», «Про вибори до органів місцевого самоврядування». Вищими територіальними одиницями місцевого самоврядування стали 14 країв (областей);

- із 2001 р. у Чехії розпочато етап консолідації демократії. Протягом наступного періоду ухвалювалися поправки до норм про місцеві вибори, управління самоврядних територіальних одиниць, про муніципалітети тощо.

Починаючи з 1993 р., коли було прийнято Конституцію Чеської Республіки, в країні відбувалося конституювання системи розмежувань повноважень центральної та місцевої влади. Глава Конституції Чехії «Про основні права та свободи» містить непрямі вказівки на наявність інституту народного голосування на місцевому рівні [12]. А Глава VII повністю присвячена місцевому самоврядуванню. Так, у ст. 99 зазначено, що Чеська Республіка поділяється на громади, які є основними територіальними самоврядними одиницями. Одиницями більш високого порядку визначено краї або області. Територіальні самоврядні одиниці є територіальними об'єднаннями громадян, які мають право на самоуправління. Громада ж завжди є складовою частиною самоврядних одиниць більш високого рівня (ст. 100) [12]. Громади та краї самостійно здійснюють управління своїми представницькими органами, які володіють правом власності і можуть здійснювати госпо-

дарчу діяльність, спираючись на власний бюджет (ст. 101).

Відповідно до чеського законодавства, муніципальне управління на рівні громад має такі політичні повноваження:

- у галузі самостійних повноважень муніципалітету: виконання завдань, покладених на нього муніципальним представництвом або радою громади; сприяння комітетам і комісіям у їх діяльності;

- у галузі делегованих повноважень: виконання функцій державного управління, за винятком питань, що належать до повноважень муніципального представництва, муніципальної ради та інших органів муніципалітету; вирішення питань про надання інформації державним органам у випадках, передбачених законом [15].

До самостійних повноважень крайового представництва відносяться: питання щодо подання законопроектів до Палати депутатів; звернення до Конституційного суду з поданням про скасування правових актів у разі їх невідповідності закону; видання загальнообов'язкових постанов; координація розвитку відповідної території, схвалення програми розвитку території краю відповідно до визначених законів, забезпечення її реалізації та здійснення контролю за її виконанням; схвалення документації з питань територіального планування краю та її обнародування; обрання представників краю до регіональних рад співдружності регіонів; затвердження бюджету і остаточного обліку краю; обрання і звільнення голови краю, його заступників та інших членів ради.

У Чехії була вдало впроваджена реформа децентралізації бюджетної сфери. Міста і селища розпоряджаються власними засобами, мають бюджет, відокремлений від державного. В країні спостерігалася тенденція до зростання частки власних доходів місцевих бюджетів (73%) і зменшення трансфертів з центрального бюджету (їх частка зазвичай не перевищує 50%). На кінець 2013 р. частка доходів місцевих бюджетів Чехії у ВВП склала 4,7 % [3, с. 84]. У той же час відповідний показник України дорівнював 7,2%.

Загальні прибутки муніципалітетів поділяють на податкові прибутки (майже 50%); неподаткові прибутки (результати самостійної господарської діяльності – оренди, комунальних послуг тощо); прибуток з капіталу (продаж майна або його частки); субсидії та гранти. Крайові бюджети формуються аналогічно, переважно з податкових та неподаткових прибутків, грантів, субсидій та позик.

Висновки. У процесі здійсненого дослідження визначено спільні та відмінні риси у процесі конституювання розподілу повноважень центральної та місцевої влади в країнах Вишеградської четвірки. По-перше, спільною

рисою є підпорядкованість кроків реформ загальній євроінтеграційній тенденції, яка визначила вектор зовнішньої та внутрішньої складових державної політики країн у пост-соціалістичний період. Сама ж реалізація реформ, їх зміст і інтенсивність мали свою специфіку. Якщо Польща проводила кардинальні зміни з метою здійснити якісну децентралізацію влади, то Словаччина зіткнулася з внутрішніми суперечностями у сприйнятті змін політичної системи. Вірогідно, саме з цим пов'язаний той факт, що відповідальність за реформу місцевого самоврядування взяв на себе уряд, а не парламент. Угорщина при формуванні програми реформ пріоритетом визначила економічний інтерес, а головною початковою метою – зменшення боргу та контроль за витратами регіонів.

Незважаючи на критику з боку європейських структур, у тому числі й Венеціанської комісії, Конституція Угорщини все ж набула чинності і визначила ключові аспекти розвитку системи регіональної самоврядності. Особливістю чеського варіанта становлення місцевого самоврядування є наслідування європейської традиції з посиленою увагою до економічної самодостатності регіонів, які, незважаючи на надто строкату розгалуженість адміністративно-територіальних одиниць, отримали широкий спектр джерел фінансування. Нові демократичні країни, не маючи розвинутого громадянського суспільства, будують власні моделі місцевого самоврядування на основі доволі сильних державницьких традицій. Зокрема, держава контролює процес формування органів місцевого самоврядування на демократичних засадах.

Майже у всіх колишніх соціалістичних країнах економічна, політична та функціональна трансформація основних рівнів самоврядування стала головним питанням – попередній субнаціональний рівень або взагалі припинив існування (у Чехії), або обсяг його функцій значно скоротився (в Угорщині), або був трансформований (у Польщі) і знаходить відповідне відображення у реформованні адміністративно-територіального устрою цих країн.

Досвід країн Вишеградської групи доводить, що подальший розвиток місцевого самоврядування в Україні неможливий без удосконалення його політико-правового регулювання на конституційному рівні. Перш за все, мова йде про чітке конституційне визначення правової природи місцевого самоврядування. По-друге, варто розглядати феномен муніципальної влади в Україні у контексті визнання її провідним суб'єктом не органів та посадових осіб, а територіальну громаду. Для реалізації своїх євроінтеграційних прагнень Україні слід підвищити ефективність публічної адміністрації, аби бути адміністративно здатною втілювати європейську політику.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р., ратифікована від 15.07.1997 р., № 452/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Конституція Республіки Польща от 2 апреля 1997 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>.
3. Кулай А. В. Шляхи усунення асиметрій місцевих бюджетів України: європейський досвід [Текст] / А. В. Кулай // Економічний вісник Донбасу. – № 3(37). – 2014. – С. 82–87.
4. Петришин О. Конституційно-правова реформа місцевого самоврядування в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. Петришин // Віче. Журнал Верховної Ради України. – 2015. – № 16. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4868/>.
5. Поравский А. В. Польше бюджеты местных общин составляют треть бюджета страны [Електронний ресурс] / А. Поравский. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/93>.
6. Регульский Е. О самоуправлении в Польше [Електронний ресурс] / Е. Регульский // Новая Польша. – 2013. – № 1. – Режим доступу: <http://www.novpol.ru/index.php?id=1795>.
7. Benchmarking of public services provided by municipalities in the V 4 countries [Electronic resource] / by Balazova Eva. – 205 p. – Regime to access: http://is.uniag.sk/dok_server/slozka.pl?id=8315;download=6365.
8. Constitution of Hungary [Electronic resource]. – Regime to access: https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2011.pdf.
9. Koncepcie reform verejne spravy [Text]. – Praha, 1999. – 56 s.
10. Magyarország helyi önkormányzatairól. Törvény CLXXXIX, 2011 [Elektronikus erőforrás]. – Hozzáférés: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100189.TV
11. System administracji publicznej w Polsce [Źródło elektroniczne] // Materiały Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji «System administracji publicznej w Polsce». – Warszawa, 2014. – Dostęp: https://mac.gov.pl/files/administracja_prezentacja.pdf.
12. Ústava České republiky, ze dne 16. prosince 1992 [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
13. Ústava Slovenskej Republiky Č. 460/1992 Zb [Elektronický zdroj]. – Access: <https://www.prezident.sk/upload-files/20522.pdf>.
14. Ustawa «O samorządzie gminnym» z dnia 8 marca 1990 r. [Źródło elektroniczne]. – Dostęp: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjABahUKEwiV8tyd_PTIAhU1Z3IKHcuGBIA&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU1990160095%26type%3D3&usg=AFQjCNEVfFn3qyrIj7HWb7ZR5keM6ug4FQ&sig2=v1cOPUwsCsalli9IsOqZVw.
15. Zákon Č. 128/2000 Sb. O Obcích (obecní zřízení) [Elektronický zdroj]. – Přístup: [www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecní-zřízení\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecní-zřízení).html).

Стаття надійшла до редакції 13.11.2015

REFERENCES:

1. Europeyska hartiya mistseвого samovryaduvannya od 10.15.1985 r., ratifikovana od 15.07.1997 p., № 452/97-VR (European Charter of Local Self-Government). Regime to access: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Konstitutsiya Respubliki Polsha ot 2 aprelya 1997 goda (Constitution of the Republic of Poland from 2 April 1997). Regime to access: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>.
3. *Kulay A. V.* Shlyahi usunennya asimetriy mistsevih byudzhetyv Ukrayiny: Evropeyskiy dosvid (By eliminating asymmetries local budgets Ukraine: European experience). *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, № 3(37), 2014, pp. 82–87.
4. *Petrishin O.* Konstitutsiyno-pravova reforma mistseвого samovryaduvannya v Ukrayiny: problemi ta perspektyvi (Constitutional and legal reform of local government in Ukraine: Problems and Prospects). *Zhurnal Verhovnoyi Radi Ukrayini «Viche»*, 2015, № 16. Regime to access: <http://www.viche.info/journal/4868>.
5. *Poravskiy A. V.* Polshe byudzhetyi mestnyih obschin sostavlyayut tret byudzheta strany (In Poland, the budgets of local communities make up one third of the national budget). Regime to access: <http://decentralization.gov.ua/reform/item/id/93>.
6. *Regul'skiy E.* O samoupravlenii v Polshe (About self-government in Poland). *Novaya Polsha*, 2013, № 1. Regime to access: <http://www.novpol.ru/index.php?id=1795>.
7. Benchmarking of public services provided by municipalities in the V 4 countries. By Balazova Eva. Regime to access: http://is.uniag.sk/dok_server/slozka.pl?id=8315;download=6365.
8. Constitution of Hungary. Regime to access: https://www.constituteproject.org/constitution/Hungary_2011.pdf.
9. Koncepcie reform verejne spravy. Praha, 1999. 56 p.
10. Magyarország helyi önkormányzatairól. Törvény CLXXXIX (Local cardinal Act on Local Government), 2011. Regime to access: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100189.TV.
11. System administracji publicznej w Polsce (The public administration system in Poland) (Materiały Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji «System administracji publicznej w Polsce»). Warsaw, 2014. Regime to access: https://mac.gov.pl/files/administracja_prezentacja.pdf.
12. Ústava České republiky, ze dne 16. prosince 1992 (Constitution Czechs (Cheshkoy Republic) from 16 December 1992). Regime to access: http://constitution.garant.ru/DOC_3864913.htm#sub_para_N_700.

13. Ústava Slovenskej Republiky Č. 460/1992 Zb. (Constitution of the Slovak Republic). Regime to access: <https://www.prezident.sk/upload-files/20522.pdf>.
14. Ustawa «O samorz^{ad}dzie gminnym» z dnia 8 marca 1990 r. (The Law «On Local Government» dated 8 March 1990). Regime to access: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjABahUKEwiV8tyd_PTIAhUIZ3IKHcuGBIA&url=http%3A%2F%2Fisap.sejm.gov.pl%2FDownload%3Fid%3DWDU19900160095%26type%3D3&usg=AFQjCNEVfFn3qyrIj7HWb7ZR5keM6ug4FQ&sig2=v1cOPUwsCsaIli9IsOqZVw.
15. Zákon Č. 128/2000 Sb. O Obcích (obecní zřízení) (Czech Republic Act № 128/2000 «On obtsi (community)»). Regime to access: [www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html).

Гладій Василь Іванович – аспірант
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Адреса: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
E-mail: hladii.vasyl@rada.gov.ua

Hladiy Vasyl Ivanovych – postgraduate
Vasyl Stefanyk Precarpathian national university
Address: 57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, 76018
E-mail: hladii.vasyl@rada.gov.ua